

ДРЖАВНИ СУВЕРЕНИТЕТ И БЕЗБЕДНОСТ
ДРЖАВЕ ОД ВЕСТФАЛСКОГ СИСТЕМА
ДО ГЛОБАЛИЗАЦИЈЕ

Мирјана Јовановић

Министарство одбране Републике Србије, Војнообавештајна агенција

У тексту се разматра теоријско схватање државног суверенитета од најранијих дана међународне заједнице до данас и кретања у међународној заједници која су утицала на њега, место где се државни суверенитет данас налази, у расцепу између потребе и нужности да држава заштити саму себе и своју безбедност, те неминовних кретања у односима држава која јој за то остављају све мање простора.

Кључне речи: *државни суверенитет, међународно право, безбедност, глобализација.*

Увод

Постоје отворени проблеми око схватања карактера међународног правног поретка, светског друштва, светског система и међународне заједнице, како год то звали. Неки теоретичари светско друштво сматрају оличењем процеса уједињавања човечанства, други га виде као израз нових темељних подела у међународној заједници. У истој мери у којој постоји разликовање око светског друштва, постоји и разликовање око карактера државе, односно њене суверености. За једне, полако нестаје национална држава, одлази у музеј историје и замењује је наднационална држава, или супер држава. Самим тим и суверенитет националне државе је доведен у питање, јер права одлучивања о свим виталним питањима у оквиру опште међузависности прелазе у руке наднационалног поретка – супер државе. За друге, нестајање националне државе је само привид, јер нестаје власт слабијих националних држава а јача власт јаких сила, које помоћу супер државе спроводе своју владавину. Исто је са суверенитетом – слабији губе свој суверенитет и њихове територије постају власништво богатих, док суверенитет богатих, снажних сила, само јача и спроводи се, опет преко суверенитета супер државе, која је држава само једног дела јаких држава.

Све ове дилеме показују да се отворило питање како устројити постхладноратовски поредак, назван и постидеолошким. Како уредити свет у којем су све идеологије превазиђене? То су данас фундаментална и отворена питања, у којима се питање суверенитета државе намеће као посебно, јер га међународно право дефинише као врховну власт над државном територијом и над становништвом, независну од било које друге власти, ограничене правилима међународног права.

Појам државног суверенитета

До појма суверенитета као врховне власти над државном територијом и над становништвом, независном од ма које друге власти, ограничене правилима међународног права, дошло се кроз дуг историјски процес. Он је резултат победе схватања да се највиша власт – *suprema potestas* – налази у држави, а не изнад ње нити било где другде у међународној заједници.

Када су у питању међународни односи, који су пре свега били односи између суверених држава, њихова најстарија дефиниција је да су то друштвени односи између потпуних друштвених заједница, насталих политичким заузимањем простора и његовим разграничењем са другим тако заузетим простором.¹ При томе их карактеришу, пре свега, две особине: међузависност и неједнакост. Између друштава најпре постоје сукоби, а потреба за сарадњом настаје међународном поделом рада, развојем робне производње, специјализацијом у производњи те потребом за међународном разменом и стварањем светског тржишта.² Друга особина, неједнакост, резултат је различитих услова материјалне производње, а затим и индустријализације, технолошке развијености која доводи до јаза између друштвених заједница те јачања државне организације и стварања нације.

Између 8. и 14. века, у доба феудализма, систем владавине који је постојао био је расцепкан у много малих, аутономних делова. Политичка власт је била локалног и личног карактера, са мрежом краљевстава, кнежевина, војводства и других центара моћи. Свето Римско царство, које постоји од 8. до 15. века, представља покушај да се под патронатом католичке цркве уједине и централизују уситњени центри моћи у политички јединствено хришћанско царство. Суштина политичке теорије средњовековне Европе је теократска позиција папе и Светог Римског царства. То је „међународно хришћанско друштво“. Бог је ауторитет који решава спорове и сукобе. Религиозна доктрина је његов главни политички оквир.

Тек под утицајем реформације рађа се идеја модерне државе и тло за стварање националног идентитета.³ Апсолутизам ступа на историјску позорницу након тога, као државни облик заснован на претварању мањих и слабијих политичких јединица у веће и сложеније политичке структуре, на већој способности владања над јединственом територијом, строжем систему закона и реда. Апсолутистички владари сматрају да имају легитимно право да одлучују о државним пословима и да њихов легитимитет почива на „божјем праву“.

Идеја безличног и сувереног политичког поретка, односно законом ограничених структура политичке власти, није могла да се превлада све док су политичка права, обавезе и дужности биле тесно повезане с религијском традицијом и својинским правима. Исто тако, тек када се људска бића нису више сматрала само послушним поданицима Бога, цара или монарха, могла је да се устолличи идеја о „личностима“ или „народима“.⁴ Тада се рађа идеја да је решавање грађанских и религиозних сукоба у 16. веку могуће само успостављањем врховне власти.

¹ Радослав Стојановић, *Међународни односи*, Савремена Администрација, Београд, 1996, стр. 22.

² Исто, стр. 89.

³ Радослав Стојановић, исто, стр. 86.

⁴ Исто, стр. 89.

Средишња идеја модерне државе је безлични и привилеговани правни или уставни поредак који ограничава заједничку структуру власти и одређује природу, облик и контролу управљања заједницом. Најавили су је многи, пре свих Жан Боден и Томас Хобс, као својеврстан облик јавне власти одвојен од владара и поданика. Боден је развио једну од најпознатијих дефиниција државног суверенитета, који по њему значи неограничену и недељиву моћ доношења закона. То је „врховна власт над поданицима“. Сагласно томе, закони нису ништа друго него „заповест суверена“ у вршењу суверене власти. Суверен не може да буде подвргнут законима других јер он „доноси законе за поданике“, суверен је поглавар државе, али због свог положаја, а не због своје личности.⁵

Међутим, Хобс је први у потпуности схватио природу јавне власти као посебне врсте установе „вештачког човека“. По њему, индивидуе откривају да је живот „усамљен, сиромашан, гадан, суров и кратак“, те да би се избегло зло потребно је да се поштују извесни природни закони и правила. Ти закони се, у најкраћем, састоје у максими: „Не чини другоме оно што не желиш да други чине теби“. Због тога он сматра да појединци треба добровољно да се одрекну својих природних права и пренесу их на самоуправу у корист једног јаког ауторитета, који након тога има право да делује у њихово име. Он се залагао да суверенитет мора бити самообнављајући, недељив и апсолутан. О власти се може судити, с обзиром на то у којој мери остварује „мир и безбедност народа“.⁶

Иако Боден, кога сматрају зачетником идеје суверености, заступа став о ограничениости државног суверенитета, као и много других теоретичара, током 18. и 19. века развијена је теза о неограниченом апсолутном суверенитету, који на међународном плану значи неограничену слободу акције и право на интервенције у другим државама.

Ова теорија била је прихваћена у политици империјалистичких сила и била је основ „поробљивачке“ политике осовинских сила између два светска рата. Зато се може рећи да је идеја апсолутног суверенитета супротна идеји организоване међународне заједнице, што су живот и време и потврдили.⁷

Савремене теорије и пракса прихватају концепт ограниченог државног суверенитета на међународном плану. У вези са тим значајно је истаћи и прво изјашњавање о овом питању, у виду саветодавног мишљења Сталног суда Међународне правде из 1931. године о царинском режиму између Немачке и Аустрије, где суд констатује да „држава не би била независна и у правом смислу те речи уколико би била доведена у услове зависности од стране друге силе, уколико престане да врши унутар своје територије – *summa potestas* – или суверенитет, што ће рећи уколико изгуби право да сама доноси суд о одлукама које налаже владавина над њеном територијом“, а свако конкретно ограничење суверенитета „мора бити засновано, било на уговору или међународном обичајном правилу“.⁸

⁵ Роско Паунд, „Јурисподенција“, *Службени лист СРЈ*, Београд, 2000, стр. 21.

⁶ Исто, стр. 35.

⁷ Миленко Крећа, Смиља Аврамов, *Међународно јавно право*, Савремена администрација, Београд, 1997, стр. 103.

⁸ Исто, стр. 104.

Ограничења државног суверенитета

Посматрајући међународну заједницу може се рећи да је она, што се тиче правне регулативе и успостављања међународног правног поретка у њој, прошла кроз две фазе, у којима су изграђена два правна система: систем Друштва народа и систем Уједињених нација.

У сваком случају, утемељивање територијалног суверенитета везује се за Вестфалски мир, те период од 1648. до 1915. године у којем суверене државе успостављају дипломатске односе али минимално сарађују, а своје несугласице решавају најчешће силом.

Јаз који постоји између начелног признања да су државе једнаке пред законом и стварне асиметрије моћи подстакао је стварање разних савеза и уговора између сила које су тежиле да обликују међународни поредак у своју корист. Овај „систем споразумевања“ после Наполеонових ратова јесте покушај да се створи нови систем безбедности, да се успостави „равнотежа моћи“. Равнотежа моћи, уграђена у систем споразумевања, тежила је да одржи мрежу великих држава и царства.⁹

Велике силе одређивале су судбину мањих држава искључиво према начелу сопствених интереса. Моћ суверенитета једне државе зависила је од ресурса којима располаже, али колико може да их мобилише зависи од њеног положаја у хијерархији држава. То значи да суверенитет *de facto* не значи и суверенитет *de iure*.

После Првог и Другог светског рата сазрева схватање о нужности промене међународног управљања, како би се најекстремнији облици насиља против човечанства ставили ван закона и како би се уважила растућа међуповезаност држава. Организација Уједињених нација пројектована је тако да се превазилазе слабости Друштва народа, које је створено након Првог светског рата мултиреталним уговорима да би се очували мир и безбедност и унапредила економска сарадња његових чланица, а које је уништено услед нарастајућих тензија тридесетих година и Другог светског рата, али и услед тога што је мали број држава био вољан да се одрекне суверенитета.

У систему Уједињених нација значајан појам у функционисању свакако је колективна безбедност, која значи не само спречавање рата забраном силе, већ и омогућавање несметаног развоја чланица међународне заједнице. Силу која је имала огромну улогу кроз историју човечанства систем је покушао да стави под контролу, ограничавајући је само у случају самоодбране и у случају да је примењује Савет безбедности Уједињених нација против државе која је извршила акт агресије или на други начин нарушила светски мир. Саме Уједињене нације замишљене су као организација која координира политику својих чланова, али не само на војном пољу, већ и на дипломатско-политичком и економском. Зато се каже да из колективне безбедности израста „економска колективна безбедност“, која значи сарадњу свих чланова међународне заједнице на решавању нагомиланих економских проблема, због спознаје колика су претња и опасност по светску безбедност.¹⁰

⁹ Дејвид Хелд, *Демократија и глобални поредак*, „Филип Вишњић“, Београд, 1997, стр. 224.

¹⁰ Миленко Крећа, Смиља Аврамов, *исто*, стр. 175.

Политичка колективна безбедност остварује се кроз заштиту територијалног интегритета, обезбеђење постојећег стања дипломатским, политичким и војним средствима. Разлика између појма политичке колективне и економске колективне безбедности превазилази се, како је наведено, кроз свеопшту сарадњу на добровољној основи.

Зато се може рећи да је Повеља, као „устав“ Организације Уједињених нација, и са њом повезани документи, пројектовала модел међународне регулативе у којој су „државе још увек љубоморно суверене“.¹¹ Међутим, сувереност државе свакако је пољупљана и с обзиром на створену могућност да појединци могу да заштите своја права и потраже их непосредно на светској позорници, мимо и независно од воље своје државе. Најзад, претварање националних и међународних организација у субјекте међународног права делује „субверзивно“ у односу на систем суверених држава.¹¹

Сама структура Уједињених нација подешена је према међународној структури моћи, како се схватала 1945. године. Велике силе добиле су привилегован положај, што је повећало њихову легитимност и ауторитет. Иако им је забрањена употреба силе, оне су у начелу заштићене од осуда и санкција.

Подложност Уједињених нација циљевима најмоћнијих држава појачана је и чињеницом да она зависи од финансијских средстава које обезбеђују њене чланице. Свакако да је овај систем, ипак, створио форму у којој су све државе у извесном смислу једнаке, као и оквир за деколонизацију и за реформу међународних институција.

Може се, дакле, рећи да у савременој међународној заједници „сувереност представља правило, [а] ограничење суверенитета изузетак“.¹² И поред бројних ограничења, сувереност још увек представља једно од основних начела међународног права. Собзиром на то да држава постоји у систему правно једнаких себи, појам суверенитета и посматрамо под тим углом, што укључује забрану мешања једне државе у унутрашње послове других, као и забрану интервенције. И у самој Повељи Уједињених нација истакнуто је да Организација почива на начелу „суверене једнакости свих њених чланова“ и поред значајних ограничења која се односе, како је истакнуто, пре свега на неопходне инструменте међународне заједнице за обезбеђење свеопштег мира у свету.¹³

Међународно право и ограничење суверенитета

Класично међународно право посматрало је рат као правну установу, као неку врсту суда који је спорове између држава решавао у зависности од исхода битке. Правила ратног права налазе се у међународним обичајним правилима, која су дугим понављањем стекла опште признање и у међународним уговорима.

Гроцијус у делу *De Jure Belli ac Pacis* истиче да постоје обичајно право, које регулише питање рата и односе у рату (*ius ad bellum*) и правила о вођењу рата (*ius in bello*). Кроз цео 18. и 19. век тежиште међународне заједнице било је

¹¹ Дејвид Хелд, *исто*, стр. 278.

¹² Дејвид Хелд, *исто*, стр. 278.

¹³ Миленко Крећа, Смиља Аврамов, *исто*, стр. 254.

усредсређено на доношење правила о начину вођења рата. Међутим, по завршетку Првог светског рата тежиште је пребачено на ограничење права на вођење рата. Прва конвенција о мирном решавању спорова донета је на Хашкој конференцији мира 1899. године. Хашке конференције из 1907. године, те организација Друштва народа, дале су свој допринос правном регулисању сукоба.

И док су се кроз Пакт Друштва народа државе вољно ограничиле право на вођење рата, кроз Повељу Уједињених нација унеле су у међународни поредак забрану претње или употребе силе супротно циљевима Уједињених нација. Забрањен је рат, али нису, разуме се, укинута и правила о начину вођења рата. Усклађивање правила ратног права може се видети као последица сложених друштвено-историјских услова: успостављање великих европских држава са националним армијама, унутар којих су се могли развити војна традиција, наднационална солидарност, снажан хуманистички покрет почетком 18. века, најпре у Француској, а затим и у другим деловима Европе. Али свакако значајан утицај има и економски развој: масовна производња новог ефикасног оружја, развој саобраћаја, те проширење ратног попришта и временско продужење операција.

Током 19. века међународно право се схватало као право које регулише односе између држава – државе су били субјекат, индивидуе објекти. Међутим, почев од Споразума о мањинама, повезаног са Лигом нација успостављеном после Првог светског рата, па све до Универзалне декларације о људским правима коју су донеле Уједињене нације, као и каснијим конвенцијама из 1966. године, признаје се да појединци имају права и обавезе изнад оних успостављених у њиховом националном поретку.

Може се чак рећи да се временом створио јаз између права и дужности које појединци имају као грађани једне земље и нових облика слобода, права и обавеза створених посредством међународног права. Тако су пресуде Суда у Нирнбергу и Токију одбациле одбрану окривљених држављана, која се темељи на обавези послушног извршавања наредби власти државе, када су у питању злочини против мира и човечности.

Посебно је значајна Европска конвенција за заштиту људских права и темељних слобода, која се определила да учини пуне кораке према „колективној принуди“ у примени извесних права садржаних у Универзалној декларацији. Новина је и то што се, у принципу, грађанима дозвољава и да се петицијом директно обрате Европској комисији за људска права, која може случаје да упути министарској комисији Савета Европе, а затим и Европском суду за људска права. Очигледно је да се држави више не оставља слобода „да са својим грађанима поступа како нађе за сходно“.¹⁴

Ова кретања представљају доказ о постепеном одступању од принципа према којем државни суверенитет треба да буде очуван независно од последица које има за појединце, групе или државе.

Међутим, чињеница је, такође, да су последњих деценија оспорени предмет, протор и извори и самог међународног права и отворило се питање да ли оно јесте и треба да буде „искључиво право које уређује односе између суверених држава“.¹⁵

¹⁴ Јордан Алексић, *Међународна заједница*, „Савремена Администрација“, Београд, 1980, стр. 193.

¹⁵ Исто, стр. 231.

Глобализација и безбедност државе

Растућа глобална међузависност, како је истакнуто, доводи до опадања или „кризе“ ауторитета држава и до захтева да националне државе још интензивније сарађују једна са другом. Од ситуације у којој је држава била темељна јединица светског поретка, долазимо до ситуације у којој мноштво међународних организација, група за притисак и социјалних покрета врши све већи и значајнији притисак на државе.

Многе традиционалне активности држава (одбрана, управљање привредом, комуникације, административни и правни систем) не могу се вршити а да се не прибегне међународним формама сарадње у међуповезаности коју је створио глобални поредак. У складу са тим, државе повећавају ниво политичке интеграције са другим државама стварањем унија или пак проширивањем мултилатералних уговора и споразума. То има за последицу огроман пораст броја установа и организација које су положиле темеље управљању глобалним пословима.

Држава и даље обавља читав низ функција које се више не могу остваривати у изолацији од глобалних и регионалних односа и процеса. Тиме је модерна држава ухваћена у замку глобалне међуповезаности и у немогућности је да одређује сопствену судбину.

У новије време, међутим, није дошло до смањења нације-државе и национализма, територијалне независности и жеље да се успостави или очува суверенитет, што показују проблеми Западне обале, територија бивше Југославије, појаса Газе. „Нуклеарна пат позиција“ или „равнотежа“ коју су постигле велике силе, створила је парадоксалну ситуацију да се државе доказују без нуклеарног наоружања, знајући да је нуклеарна опција великих сила готово неостварива, а да конвенционална војна интервенција због високе цене представља огроман ризик.

Осим тога, глобализација у области комуникација и информација не доприноси само уклањању сукоба интереса и идеологија, већ открива сукобе интереса и идеологија које већ постоје.

Исто тако, упркос укључивању људских права у међународне и регионалне споразуме, покушаји да се они уграде у глобални систем и форме његовог деловања постигли су, у најбољем случају, ограничени успех. Противљење држава да спорове са другим државама проследи арбитражи „више инстанце“ јасан је доказ истрајности држава за очувањем свог суверенитета. Излазак пред Међународни суд правде је ретко доступан и често укључује велике трошкове и неизвесну корист. У садашњем тренутку чланица Уједињених нација аутоматски је страна потписница Статута суда, али није обавезна да прихвати његову надлежност уколико се на то посебно не обавезе.

Јасно је да утицај глобалног процеса у различитим међународним и националним околностима варира у зависности од места нације-државе у међународној подели рада, њеног места у појединим међународним организацијама, али и од њеног односа према међународном правном систему и главним међународним организацијама.

Осим тога, захтеви за регионалном и локалном аутономијом могу се појавити када се друштвене групе нађу под ударом глобалних сила и непримерених и неефикасних политичких режима. Убрзани раст транснационалне повезаности стимулише

нове облике колективног одлучивања држава, међудржавних организација и међународних група за притисак и ширење транснационалних система комуникација.

На повезаност држава утичу и настанак горућих траснационалних проблема, еколошки изазови као што су киселе кише, оштећење озонског омотача и „ефекат стаклене баште“, који не признају националне границе.¹⁶

Распао се међународни поредак – хладноратовски систем који је доминирао светском политиком више од четири деценије. До сада се није појавила ниједна алтернатива. Свакако да постоји раст сложене међуповезаности и међуодноса држава и друштва – процес „глобализације“ и укрштање националних и међународних снага.

Обично се сматра да решавање различитих проблема, као што су инвестиције и набавка оружја, спадају у легитимне сфере власти националне државе. Међутим, може се поставити питање одрживости и одговорности самих националних ентитета који доносе одлуке. Одлуке Европске уније, НАТО-а, Међународног монетарног фонда, смањују распон одлука које могу да доносе „већине“ унутар националних држава.¹⁷

Дакле, идеја заједнице која легитимно влада собом и одређује сопствену будућност пољубана је новим тенденцијама, а самим тим и теоријска поставка да су политички односи „асиметрични“ и „подударни“.¹⁹ Постоји један парадокс савременог доба, од Африке до Источне Европе, од Азије од Латинске Америке – све више држава заступа теорију владавине народа, а то се чини у тренутку када је сама ефикасност демократије као националног облика политичке организације доведена у питање; то пре свега што се значајни простори људске активности све више организују на глобалном нивоу, а самим тим је и судбина демократске државе суочена са многим искушењима.

На међународном плану данас постоје супротности између идеја о држави као институцији, која је у начелу способна да одлучује сама о сопственој будућности, с једне, и идеја о светској економији, међународним организацијама, регионалним и глобалним институцијама, међународном праву и војним савезима, који обликују и ограничавају појединачне нације-државе, с друге стране. Процеси економске, политичке, правне, војне и културне међуповезаности мењају природу, домашај и способност суверене државе, оспоравајући и умањујући њену моћ „регулације“ у појединим подручјима.

Такође, регионална и глобална међузависност ствара ланац повезаних одлука чије последице утичу на односе између држава, грађане и мењају саме националне политичке системе. Исто тако утицај имају и локалне групе, покрети, национализми који доводе у питање нације-државе, као представнички и одговоран систем власти.

Јасно је да постојећи системи глобалног управљања нису успели да пруже делотворне демократске механизме политичке координације и промена. Вестфалски модел, утемељен на принципу делотворне моћи – принципу у којем у крајњој линији сила одређује право у међународној заједници, у потпуној је несагласности са потребом демократског преговарања између чланова међуна-

¹⁶ Милорад Печујлић, *Глобализација – два лика света*, Рад, Београд, 2002, стр. 49.

¹⁷ Владимир Милић, *Социологија наука друштвене кризе*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1997, стр. 189.

родне заједнице. Уједињене нације представљају потенцијални форум за разматрање горућих међународних проблема, али су често биле поткопаване као самостална, аутономна институција.

Ера после Хладног рата, која је најавила могућност „новог међународног поретка“ заснованог на проширивању демократије широм планете и на новом духу сарадње и мира, није испунила очекивања. Кризе у Ираку, Босни, Сомалији, Руанди, бившој Савезној Републици Југославији, Републици Србији и на многим другим местима показале су да је уместо реда завладао неред. Било би погрешно оспорити значај мировних мисија које су Уједињене нације имале у постхладноратовском периоду; ипак се може рећи да на територији бивше Југославије нису испуниле очекивања, као ни у Републици Србији на територији Аутономне покрајине Косова и Метохије.

И поред свега, много је теорија које заступају тезу да је примарна улога државе била и остала безбедност. Према неким од њих, прва улога државе јесте да штити себе од напада споља. И у теоријама западноевропских држава такође преовлађује због које је држави њена безбедност остала једини циљ управљања због којег је допуштена могућност државне интервенције. Али, исто тако, констатује се и то да је она све мање способна да својим грађанима гарантује ту безбедност. При томе се има у виду да су се у међународним односима, поред држава, појавили и други субјекти моћи, попут међународних организација, невладиних организација и мултанационалних корпорација.

Наиме, смањивање надлежности државе, као последица глобализације, свакако доводи до неефикасности државе. Све то води закључку да глобализација не води глобалној интеграцији, односно светком поретку – хомогеног јединственог друштва.

Закључак

Организација Уједињених нација налази се на преломној тачки, између измене Повеље и озакоњења своје праксе или строгог поштовања њених изричитих одредаба, као и међународна заједница, која је на раскршћу да ли ће бити раздирана мноштвом различитих идентитета, јер се међународни односи претварају у стални сукоб нација и група, или ће се створити једна демократска политичка и културна заједница.

Први корак у правцу стварања демократске међународне заједнице свакако морају учинити Уједињене нације. То значи, између осталог, спровођење кључних елемената конвенција организације о људским правима, забрану дискреционог права употребе силе, активирање колективног система одбране. Потребно је да оне постану независтан центар одлучивања.

Даље, потребно је успоставити обавезну надлежност Међународног суда правде или оснивање нових међународних судова, али искључиво у складу са Повељом. Модификација вето система, као и поновно разматрање представничког принципа на коме почива Савет безбедности, како би постојала примеренија регионална заступљеност.

Такође, Уједињене нације мораће да се ослободе многих оптужби да примењују „двоструке стандарде“, који иду у прилог Северу и Западу (заштита суверенитета Кувајта, дозвољавање распада Босне), нарочито јер владе многих зе-

маља сматрају да се Сједињене Америчке Државе поистовећују са овом организацијом и да су оне „међусобно заменљиве“.

Очигледно је да се очекивања да ће после нестанка комунизма доћи до идиличног светског поретка нису испунила, јер је подела на капитализам и комунизам била идеолошка подела и њу је било лакше уклонити од оне озбиљније поделе која прати светску историју, а која дели свет на јаке и слабе, богате и сиромашне, развијене и неразвијене.

Јасно је да ове поделе, као и светска кретања, који сужавају простор за деловање суверене државе, имају пресудан утицај на слабљење одбране и безбедности државе, јер је основни принцип деловања у међународној заједници „не мешања у унутрашње послове других“ релативан. „Мешање“ у унутрашње послове других држава под разним видовима нужности сарадње, као што смо видели, стварност је садашњости међународне заједнице. Све наведено показује на дубоку поделу света, која још није у правом смислу човечанство, светско друштво и светска заједница.

Иако светско друштво није јединствено, оно је на путу уједињења, које ће вероватно бити и дуго и тешко, али тај пут је трасиран и назад се више не може јер су створени многи елементи заједништва, ма колико они били неједнаки.

Много ће још времена проћи да се створи један праведнији и универзалнији свет. Наравно да то не значи да тај процес није отворен. Напротив, сви смо на том путу!

Литература

1. Радослав Стојановић, *Међународни односи*, Савремена администрација, Београд, 1996.
2. Миленко Крећа, Смиља Аврамов, *Међународно јавно право*, Савремена администрација, Београд, 1997.
3. Јордан Алексић, *Међународна заједница*, Правни факултет, Београд, 1980.
4. Дејвид Хелд, *Демократија и глобални поредак*, „Филип Вишњић“, Београд, 1997.
5. Роско Паунд, *Јурисподенција*, Службени лист СРЈ, Београд, 2000.
6. Владимир Милић, *Социологија наука друштвене кризе*, Правни факултет, Београд, 1997.
7. *Сл. гласник Републике Србије*, бр. 18/2007.
8. В. Landheer, *О социологији међународног права и међународном друштву*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1996.
9. Владимир Милић, *Социологија*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1998.
10. Милорад Печујлић, *Глобализација – два лика света*, Рад, Београд, 2002.